

Udgaver af denne lille Haandbog og har brugt dem med Udbytte. Den er anlagt efter nogenlunde samme Principper som de af flere andre europæiske Stater udgivne Rigshaandbøger. Hovedvægten ligger i de Afsnit, som omhandler det økonomiske, politiske og kulturelle Liv, men der er tillige en geografisk Indledning, som giver en god, men kortfattet Oversigt over de vigtigste Sider af Landets Naturforhold. Bogen afsluttes med en Bibliografi og et godt Register.

Det er en særdeles nyttig Bog, som i en kort koncentreret Form giver en forbavsende Mængde Oplysninger. Det anbefales Læseren at foretage en Sammenligning med de ældre Udgaver (1926 og 1930); man vil herigennem faa et Indtryk af den økonomiske og sociale Strukturændring, det islandske Folk i disse Aar gennemlever.

Niels Nielsen.

Hans W: son Ahlmann: På skidor och till häst i Vatnajökulls rike. (Norstedt och söner, Stockholm. 204 Sider. Pris 11 Kr.)

Den svensk-isländska Vatnajökull-Expeditionen (»Ymer« h.1 1937; Medd. från Geogr. Inst. vid Stockholms Högskola, No. 34).

Professor Ahlmann fra Stockholm, der i den svundne Sommer var Leder af en svensk-islandsk Ekspedition til Vatnajökull, har for nylig udgivet sin Bog om Ekspeditionen.

Allerede Bogens Omslag rober, at Professor Ahlmann har paa taget sig en dobbelt Opgave med sin Bog, nemlig dels at fortælle om selve Jökulrejsens Besværligheder og Æventyr for Indvindelsen af de videnskabelige Resultater — altsaa den egentlige Ekspedition —, og dels at give en Skildring af det nøjsomme Liv, Beboerne fører i de mest afsides Egne af Island ved Foden af den stadig lurende Örafi Vulkan; de to Dele symboliseres ved Grønlænderhunden „Bonzo“s forsorne Ansigt og en Skare Ryttere paa islandske Heste. De ca. 80 gode Fotografier, trykt paa Planchepapir, belyser Teksten paa en fortræffelig Maade. Bag i Bogen findes et stort Sorttrykskort over Arbejdsomraadet.

Bogens første Halvdel giver en overordentlig levende Fremstilling af de saare vanskelige Forhold, Ekspeditionen havde at kæmpe med under dens Arbejde paa Vatnajökulls alt andet end gæstfri Sne-marker. Den anden Halvdel er efter Anmelderens Mening ikke den mindst gode; man følger her Fortælleren paa hans Rejse paa Hesteryg gennem hele den østlige Del af Sydisland, langs Vatnajökulls Rand.

Der gaar gennem hele Bogen en Følelse af en bundfæstet, fælles nordisk Samhørighed mellem Forfatteren, hans Kammerater og de

Mennesker, de træffer paa deres Vej; hertil kommer, at Fremstillingen i al sin Enkelthed baade er sanddru og lærerig. Har man derfor ikke vidst det før, saa ved man det i hvert Fald efter Læsningen af Professor Ahlmann's Bog, at den islandske Bonde i Skaptafellsyssel ikke er stagneret i Bevidstheden om at leve paa Sagæens historiske Grund, men han er en nøjsom og maalbevidst Borger i det moderne islandske Samfund.

For den Læser, der maatte have Trang til at vide lidt nøjere Besked om Europas største Gletscher, findes der sidst i Bogen et kortfattet glaciologisk Appendix.

I et Foredragsreferat i første Hefte af „Ymer“ for 1937 har Professor Ahlmann allerede kunnet opridse nogle af Hovedlinjerne af de Undersøgelsesresultater, som den svensk-islandske Ekspedition i 1936 er kommet til. Professor Ahlmann motiverer her, hvorfor han netop valgte Aaret 1936 til sin Ekspedition; han haabede nemlig at kunne drage Nytte af det Lag af vulkansk Aske, der udbredtes over hele Vatnajökull ved Udbruddene i Vulkanfeltet Grímsvötn i April—Maj 1934, et Haab, der, som det senere fremgaar af Afhandlingen, ikke blev skuffet.

Til Brug for Undersøgelsen af Jöklens Struktur og Opbygning gravedes der Skakte paa $2 \times 4,5$ m med Afsatser i 1,3, 2,0 og 3,5 m Dybde. Fra og med 2 m's Dybde gravede man paa den Maade, at en Mand skar Sneblokke ud i Bunden af Brønden og rakte dem op til Manden paa nederste Afsats, denne rakte dem til Manden paa den øverste, der kastede dem ovenud af Hullet. Man var nødt til at holde Skaktens Diameter helt ned til Efteraarssfladen fra 1935, for at der kunde blive Plads til at arbejde med Isboret til de største Dybder. Høstfladen fra 1935 viste sig at ligge — den 25. Maj 1936 — 4,90 m under Overfladen og var kendelig som en paa Grund af sortbrunt Støv smudsig Flade. Først i 7,90 m's Dybde naaede man Asken fra Vulkanudbruddet i Grímsvötn i 1934. Disse Tal gælder for Lejr XIV, midt paa Højökelen.

Hovedresultatet er 12 saadanne Skaktprofiler, der viser Sneens Lejring med forskellig Beskaffenhed af forskellige Lag af Sne, Firn, Blaasnelag og Islag. Noget ganske nyt er en ganske ejendommeligt termisk Lagdeling, der fandtes i disse vekslende Lag af Sne og Is i Jökelenes øverste Dele. I Afhandlingen gengiver Professor Ahlmann 4 af de 12 maalte Profiler; de er orienterede med Efteraarsoverfladen fra 1935 som Udgangsflade og naar opad til 17. Maj 1936, da Sneophobningen for dette Aar naaede sit Klimax, og nedad til Askelaget fra 1934—35. Maksimalbeløbet for Sne-

tilvæxt 1935—36 fandtes i Eyabakkasænkningen (N.Ø.siden af Vatnajökull) ved Lejr XXI, den beløb sig til 718 cm; de øvrige Lokalteter har noget mindre Tal at opvise, men ligger i Gennemsnit alligevel over 5 m. Maximaloverskudet fra foregaaende Aar — Perioden 1934—35 — maalttes i Profil XVIII, B til 3,90 m; de øvrige Lokalteters Værdier er gennemgaaende noget mindre, omtrent 2 m i Gennemsnit. Sammenholder man disse Tal med, hvad der kendes fra Professor Ahlmanns tidligere Undersøgelser af lignende Art paa Isachsens Plateau paa Spitsbergen (79° 09' Br. og 850 m o. H.), viser det sig, at de simpelthen er kolossale.

Af de maalte Profiler fremgaar der meget andet, naar man som Professor Ahlmann forstaar at tyde dem. Foruden de Værdier paa Vatnajökulls Indkomster og Næringskvantiteter de angiver, viser de paa en overbevisende Maade med deres vekslende Lag af forskelligt Materiale Vejrligets Skiften fra Frost til Tø i Løbet af hele det Tidsafsnit, hvorunder Profilet opbyggedes. Endvidere kan man tydeligt se, at de mere perifert beliggende Lokalteter (Profilerne: XI og XII) udmærker sig ved et betydeligt større Antal Lag af Blaasne end Profilerne længere inde paa Jökelen; dette maa bero paa, at de først omtalte Dele af Jökelen tilhører Omraader, hvor Tøvejrperioder er hyppigere.

Et Diagram — Nr. III — giver et Tværprofil af Forholdene tværs over Jökelen og viser Totalbeløbet af Tilvæksten for sidste og Overskudet fra forrige Aar; der fremgaar deraf, blandt andet det ret overraskende, at Sommeren 1936 har været saa betydelig paa Vatnajökull, at ved Ekspeditionens Hoveddepot i 1100 m o. H. ikke alene Akkumulationen fra 1935—36 er opbrugt, men tillige det meste af Overskudet fra 1934—35. Der er her forsvundet ikke mindre end 5,5 m Sne. Den vældige Ablation i een eneste gunstig Sommer har formaaet at hæve Firngrænsen over 200 m.

Ablationen er maalt næsten med Kontinuitet fra 75 m o. H. til 1344 m o. H. — Diagram Nr. 10 —. Paa den nederste Maalestang, der stod 15 m over Iskanten og 75 m o. H., var Totalafsmeltningen fra d. 27. Marts til 12. November 11,220 mm Vand, hvilket for et helt Aar vil give et Tal omkring 13,000 mm. Fra det nederste Observationssted og opad synker Ablationen først hurtigt til omkring 200 m o. H., siden langsommere og saa jævnt, at Afsmeltningsskurven faar et retlinjet Forløb. Den vældige Smeltning i de nedre Dele af Jökelen — Hoffellsjökull — betyder med andre Ord, at denne Del af Gletscheren, iberegnet en aarlig Regnmængde paa ca. 2000 mm, kommer op paa en Aarsproduktion af henimod 15,000 mm, hvilket vil sige lige saa store Vandmængder som Jordens aller-

regnrigeste Egne. Selv i 500 m og i 1000 m Højde er Afsmeltningen saa stor, at Professor Ahlmann omtaler den som „ofantlig“.

Vil man sammenfatte alle de mangeartede Resultater under et fælles Motto, kan man passende med Professor Ahnmann's egne Ord sige, at Ekspeditionen „bevisat Vatnajökull vara ett av de intensivaste glaciala områden, som undersökts på jorden“, og Resultaterne, der uomtvisteligt beviser dette, taler for sig selv.

Arne Noe-Nygaard.

Gustav Braun: Deutschland dargestellt auf Grund eigener Beobachtung, der Karten und der Litteratur. 2. umgearb. Aufl. 926 S. 12 Tavler, 119 Afb. i Teksten. Gebr. Bornträger Berlin 1926—36. Pris: 56 R.M. Indb. 59 R.M.

Forløberne for dette store Arbejde gaar saa langt tilbage som til 1910—11, i 1916 kom 1. Udgave af Værket, og nu er med 2. Udgave den vægtigste Afdeling af Gustav Brauns Livsværk forelagt den geografiske Læseverden efter ca. 30 Aars grundig og meget flittig Virksomhed.

Det ledende Princip er opretholdt gennem hele dette Tidsrum. Bogen er ikke en „Landeskunde von Deutschland“ i sædvanlig Forstand, men i overvejende Grad en Samling Studier over typiske tyske Landskaber med Hovedvægten paa den morfologiske Udvikling og de større Byers erhvervsmæssige Betydning og geografiske Udviklingsgang.

Af stor Værdi er de mange Udsnit af topografiske Kort over typiske Omraader samt de originale Skitser. Bibliografien er meget overskuelig og er behandlet med stor Omhu og ligeledes Registreringen.

Slutningskapitlet: Raum und Volk in Deutschland udfylder netop det Behov af en Synthese, som det Mosaikarbejde, der er udført i hele det øvrige Værk, uvægerlig fremkalder. Forfatteren giver her en samlet Oversigt over det tyske Folks Opstaaen og Udvikling gennem Tiderne, Sæmmespillet og Konkurrencen mellem Hovedsprogstammerne, Germaner, Romaner og Slaver, og Vekselvirkningen mellem de fysiske-biologiske Betingelser og Mennesket, altsaa en stærkt dynamisk betonet Fremstilling, hvis Dokumentation findes i de forudgaaende deskriptive Afsnit.

Der er næppe nogen Tvivl om, at dette stærkt personligt prægede Værk vil indtage en smuk Plads blandt de eksisterende Haandbøger over Tyskland, og det vil for dansk Geografi være meget nyttigt at studere den her anvendte Methode for geografisk videnskabelig Fremstilling.

Niels Nielsen.